

Maquette plannen binnenstad (foto Roel Wijnants)

PLANNEN IN TIJDEN VAN CRISIS

In 2004 werd Marnix Norder voor de PvdA wethouder Stadsontwikkeling, Volkshuisvesting en Integratie. Hij zou tien jaar de bouw wethouder van Den Haag worden. Norder maakte zowel de gloriejaren als crisisjaren in de stedelijke ontwikkeling mee.

De vaart erin houden

Een hoge ambitie en snelheid waren kenmerkend voor zijn wethouderschap. Zijn plannen ondervonden vaak veel weerstand. Bij zijn afscheid in 2014 zei hij "Ik hoop wel dat de vaart erin blijft. Ik vraag me af of er genoeg vervolgstappen worden gezet om Den Haag te blijven verbeteren." Veel plannen werden gefrustreerd door externe factoren. Zo kwamen door de economische crisis van 2008 veel projecten stil te liggen en moest de gemeente de regie uit handen geven. Werd in de Structuurvisie Wereldstad aan Zee van 2005 nog uitgegaan van een overheidsbeleid dat de markt zou sturen, in 2008 moest de gemeente zich beperken tot het faciliteren van initiatieven vanuit het bedrijfsleven. De plannen voor Kijkduin en het Norfolkterrein in Scheveningen zijn daarvan voorbeelden.

Spuiforum

Ook de verwezenlijking van het Spuiforum, het latere Amare, ging erg moeizaam. De voorstellen werden om financiële

redenen slechts door een nipte meerderheid gesteund. Uit een onderzoek van Omroep West en EenVandaag bleek tevens dat driekwart van de Hagenaars tegen de bouw van het Spuiforum was. In eerste instantie had het initiatief voor het Spuiforum bij D66-wethouder cultuur gelegen, Marjolein de Jong. Gaande het proces werd de verantwoordelijkheid naar de wethouder bouwen, PvdA-er Marnix Norder, verschoven.

Volkshuisvesting

In 2011 dreigden de Haagse woningcorporaties Haag Wonen en Staedion door het woonakkoord van toenmalig minister Stef Blok miljoenen euro's aan investeringen in de stad te

Theater Dakota (foto Huurdersraad Vestia)

schrappen. Corporaties waren gedwongen een verhuurdersheffing aan het Rijk te betalen die via het verhogen van de huren terugverdiend zou kunnen worden. De financiële onzekerheid leidde ertoe dat woningbouwprojecten bevroren werden, onder meer in de Schilderswijk. Achterstallig onderhoud in 'De Vergeten Driehoek' dreigde door Haag Wonen niet meer te worden uitgevoerd. Bijna alle woningen hadden last van lekkage, schimmel, bouwvallige balkons en scheuren in muren. Na bewonersprotesten werd dit gebied toch aangepakt.

Stads Kantoor Escamp, Den Haag (foto Dick Verwoerd, 100 jaar Modern Den Haag)

In 2007 was landelijk het Krachtwijkenbeleid van start gegaan, gericht op het tegengaan van de stapeling van problemen in kwetsbare wijken. In Den Haag werden Transvaal, Schilderswijk, Stationsbuurt en Den Haag-Zuidwest aangewezen. Het was de bedoeling dat de gemeente met woningbouwcorporaties en welzijnsorganisaties samenwerkte bij de besteding van het geld. De nadruk lag op het verbeteren van de leefbaarheid. Na een vernietigend rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau werd in 2012 de rijkskraan alweer dichtgedraaid. Uit de jaarlijkse wijkmonitor van de gemeente Den Haag bleek dat het beleid wel degelijk een positief effect had.

In 2012 werd bekend dat woningcorporatie Vestia in ernstige financiële problemen verkeerde door risicovolle investeringen in derivaten. De aldus ontstane schuldenlast kon het einde van de corporatie betekenen. Maandenlang werd met de banken onderhandeld. De problemen, die ten slotte pas in 2022 zouden worden opgelost, hadden vooral gevolgen voor

de ontwikkeling van Den Haag-Zuidwest en het Norfolkterrein in Scheveningen. Om de vernieuwing in Zuidwest voort te kunnen zetten, richtten gemeente en Vestia een wijkontwikkelingsmaatschappij op. Het betrof 2.000 woningen in de Rades, de Zuidlarenstraat en Moerwijk, die deels gesloopt en deels gerenoveerd zouden worden en de bouw van 750 nieuwe huizen. De gemeente reserveerde voor de duur van tien jaar een maximum van 80 miljoen euro. Norder: "De ontwikkeling in deze wijk is echt hoopgevend. Dat laten we niet terugzakken." Over de sportcampus in het Zuiderpark en de bouw van woningen op het Norfolkterrein ging Norder in gesprek met private partijen en andere corporaties.

Hoogbouw

Norder was groot voorstander van hoogbouw. Naast wethouder was hij tot medio 2011 voorzitter van de Stichting Hoogbouw. Doel was bouwend, bestuurlijk en ontwerpend Nederland enthousiast te maken voor hoogbouw als middel voor het aantrekkelijker maken van binnensteden. Door hoogbouw kon de stad verdichten. Verdichting werd noodzakelijk geacht door het beperkte grondgebied van Den Haag. In de *Verdichtingsnota* van 2008 werden drie plekken in de stad aangewezen waar bouwers voortaan zo hoog mochten bouwen als ze zelf wilden. Het ging onder meer om het gebied rond station Den Haag Centraal, de Binckhorst en de Vlietzone. Op vijftien andere locaties mocht incidenteel een wolkenkrabber komen of werd de bouwhoogte ingeperkt tot zeventig of vijftig meter. In de rest van de stad zou geen nieuwe hoogbouw komen.

Rond 2000 was Den Haag al gestart met de bouw van kantoor- en woontorens in het Wijnhavenkwartier. In 2011 werd het gebouw De Kroon toegevoegd, als onderdeel van drie wolkenkrabbers voor kantoren en woningen. Op 17 maart werd het hoogste punt van 40 verdiepingen en ruim 130 meter bereikt. Norder was door de ontwikkelaars gevraagd dit te vieren door van de wolkenkrabber te abseilen. Hij stemde toe. Met zijn actie vroeg hij aandacht voor de volgens hem mooie woonplekken die Den Haag te bieden had.

Stadsdeelkantoor Laak, voormalig slachthuis (foto Anita Lankhuizen)